

Sander, de ex-illegaal uit Burgum

De achilleshiel van PvdA-leider Diederik Samsom heet Sander Terphuis. Zaterdag praat de partij weer over het strafbaar stellen van illegaliteit. 'Hij weet hoe het is om er alleen voor te staan.'

tekst MARCEL WIEGMAN
foto CATRINUS VAN DER VEEN/ANP

Hoe Nederlands kan een mens zijn? Sander Terphuis is fan van het lied *Vijftien miljoen mensen* van Fluitsma en Van Tijn, hij zou het liefst nog eens kijken naar de televisieserie *Bartje* van de NCRV en zijn grote politieke voorbeeld heet Willem Drees. En, oh ja: Terphuis kwam in 1972 ter wereld in Teheran en heette daar Ahmad Qeleich Khany.

Bij de PvdA rolt de naam Terphuis tegenwoordig van ieders lippen. Hij is de man die partijleider Diederik Samsom bijna op de knieën heeft gekregen met een petitie tegen de strafbaarstelling van illegalen. Vorige week zaterdag steunde vrijwel het complete congres van de sociaal-democraten een motie van zijn afdeling, Den Haag, om de maatregel uit het regeerakkoord met de VVD te schrappen.

Samsom ('afpraak is afspraak') weigert. Zaterdag mag hij dat nog eens uitleggen aan de PvdA-ledenraad. Terphuis is er ook weer bij.

Je zou hem het nieuwe geweten van de PvdA kunnen noemen.

"Hij is bevlogen," zegt Jeltje van Nieuwenhoven, fractievoorzitter van de PvdA in de gemeenteraad van Den Haag. Om daar met de van haar be-

kende nuchterheid aan toe te voegen: "Maar hij is geen man van extreme standpunten, niet iemand die per definitie dwars wil liggen. Hij heeft hier altijd hetzelfde verhaal gehouden. Hij voelt de noodzaak aan anderen te vertellen wat hij heeft beleefd."

Het verhaal-Terphuis. Voorheen: illegaal in Nederland.

Eerst maar eens zijn naam. Hij heeft hem bedacht nadat hij in 1995 de Nederlandse nationaliteit had gekregen. Eén van de radicaalste keuzes in zijn leven, vindt hij zelf. Deels gemaakt uit praktische overwegingen, maar meer nog met een ideologisch motief: erbij willen horen in een nieuw land.

Het moest, volgens de wet, een naam zijn die nog niet bestond. Het werd Terphuis, naar de huizen op terpen die hij zag in het Friesland waar hij op dat moment was. De voornaam was simpeler: Sander, afkomstig uit de soap *Onderweg naar morgen*, waar hij destijds nog wel eens bij weg wilde zakken. Zijn familie in Teheran heeft hij er nooit van verteld. Te kwetsend.

Zijn moeder was analfabeet, zijn vader volgde de Koranschool. Een hard leven op het platteland van Iran, waar ze een boerenbedrijf hadden met meer dan honderd schapen en koeien. Na vijf dochters kwam een zoon en verhuisde de familie naar de stad om hem de kans op een beter leven te bieden. Daarna kwamen nog een dochter en de kleine Ahmad.

Doordat zijn moeder rodehond kreeg tijdens de zwangerschap, werd Terphuis vrijwel blind geboren. Met zijn linkeroog ziet hij één procent en met zijn rechteroog zes. Op school hadden ze het aanvankelijk niet eens in de gaten. Daar dachten de leraren dat hij dom was, doordat hij de voorgeschreven tekeningen niet kon ma-

1990
vraagt politiek asiel
in Nederland

1995
krijgt de Nederlandse
nationaliteit en neemt
nieuwe naam aan

ken. Thuis was er de kruidenierswinkel. Begonnen door zijn vader, overgenomen door zijn moeder nadat haar man in 1986 was overleden aan een longziekte. Terphuis en zijn broer hielpen, de meisjes werden geacht binnen te blijven.

In dat jaar – hij was veertien – begon het te kriebelen. In het Westen was vrijheid, in Iran niet. Terphuis las erover, droomde erover. "Ik begon me af te vragen in wat voor cultuur ik leefde," zei hij in 2000 tegen dagblad *Trouw*. "Ik ontwikkelde opvattingen die afweken van de in Iran gangbare meningen. Ik wilde niet het keurslijf van de islamitische traditie. Ik wilde vrij zijn, ben een paar keer in elkaar geslagen door de politie omdat ik geen overhemd met lange mouwen, maar een T-shirt aanhad."

Het vluchtplan. Terpstra worstelde al vanaf zijn elfde en zag kans door hard te trainen een plaats te veroveren in het nationale team van Iran voor de Paralympics van 1990 in Assen. Hij praatte met niemand over zijn verborgen agenda, hield zich gedeisd om door de ballotage van de religieuze diensten te komen. Zelfs zijn eigen moeder wist van niets.

Op 24 juli 1990, toen iedereen in het

olympisch dorp een middag dutje deed, pakte Terphuis de bus en vroeg de chauffeur hem naar het station te brengen. Daar kocht hij een enkeltje naar Amsterdam, de enige stad in Nederland die hij van naam kende. Het kostte hem, met zijn slechthziendheid, drie kwartier om op CS de uitgang te vinden. Op het politiebureau registreerden ze hem als vluchteling.

Het was het begin van een lange, angstige en eenzame mars door de Nederlandse vluchtelingenbureaucratie. Het asielzoekerscentrum in Leeuwarden moest de achttienjarige jongen van de vreemdelingenpolitie zelf maar zien te vinden, terwijl hij nog op de hielen werd gezeten door Iraanse geheime dienst.

Pas in het Friese dorpje Burgum vond hij een beetje veiligheid in een opvanghuis, tussen een allegaartje aan probleemgevallen: van weggelopen kinderen en gescheiden vrouwen tot aan lager wâl geraakte alcoholisten.

Hij vond er overigens ook stagiaire Sjoukje, met wie hij sindsdien het leven deelt. In *Trouw*: "Een blonde Friezin met blauwe ogen, intelligent, vrolijk, charmant en van anderen hoor ik dat ze knap is – wat wil je nog meer."

Het is in deze tijd dat Terphuis zijn ervaringen opdoet als illegaal in Nederland. Zes maanden wachten op een verblijfsvergunning, ondergedoken op een kamertje van drie bij vier. Hij heeft er nog altijd maar één woord voor: angstaanjagend.

De inburgeringscursus, niet geschikt voor slechthzienden, liet hij voor wat die was. In het café leerde hij Nederlands en Fries. Na het staatsexamen vwo studeerde hij met behulp van het universitair asielfonds UAF rechten en filosofie in Utrecht. Hij werkte voor de rechtbank in Zwol-

le, voor de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken en werkt tegenwoordig bij de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. De lijst met organisaties waarvoor hij zich als vrijwilliger inzet, is lang. Onder meer het UAF staat erop en organisaties voor blinden en slechthzienden.

Bij de PvdA schopte hij het in 2010 tot nummer 53 op de lijst voor de Tweede Kamer. Meer dan 636 stemmen kreeg hij niet. Een nieuwe poging lijkt meer kans te maken, nu hij hoogstpersoonlijk de strijd aan is gegaan met Samsom.

"Hij is een man die zijn kansen grijpt als hij ze ziet," zegt Kaveh Pour, hoofd afdeling job support van het UAF, die regelmatig samenwerkt met Terphuis. "Hij is ambitieus en weet heel goed wat hij wil. Kijk eens waar hij vandaan is gekomen. Hij is met

'Van anderen hoor ik dat Sjoukje knap is, wat wil je nog meer'

niets begonnen in Nederland en alles is hem toch gelukt."

Een nuchtere man, aldus Pour. "Dat heeft hij meegekregen van de Friezen." Hij heeft hem regelmatig horen spreken over 'zijn soortgenoten'. "Terphuis weet hoe het is om er alleen voor te staan. Hij wil iets terugdoen voor de mensen die in dezelfde situatie zitten als hij zat. Het is zijn missie een bijdrage te leveren aan de mensenrechten in Nederland."

Op de website van Terphuis: 'Voorop staat de overtuiging dat politiek het verschil kan maken tussen een marginaal en een fatsoenlijk bestaan, tussen vernedering en emancipatie, tussen apartheid en vrijheid.'